

В'юник М.С.
*аспірантка кафедри кримінального процесу
Національного університету
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

ПОВНОВАЖЕННЯ ЗАХИСНИКА ПРИ ВИКОНАННІ ВИРОКУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ

Повна й ефективна реалізація прав учасників кримінального судочинства неможлива без забезпечення їх належного правового захисту. концепція реформування кримінальної юстиції України, затверджена указом Президента України від 8 квітня 2008 року №311/2008, одним з напрямів такого реформування проголосила посилення захисту прав і свобод людини відповідно до вимог міжнародних правових актів і зобов'язань нашої держави перед європейським та світовим співтовариством. у сучасних умовах проблематика захищеності особи набуває особливого значення у зв'язку з прийняттям у 2012 році кримінального процесуального кодексу України, який, на думку його розробників, дозволить адвокату стати повноправною фігурою кримінального провадження.

розробці проблем захисту й забезпечення прав особи значної уваги приділяли в.д. адаменко, о.в. Беседін, а.м. Бірюкова, т.в. варфоломєєва, ю.м. Грошевий, т.м. добровольська, т.в. корчева, м.с. строгович, ю.в. Хоматов, м.Є. Шумило та інші вчені. Не зважаючи на значну кількість наукових праць, проблеми захисту прав і свобод особи в більшості випадків розглядалися стосовно досудового розслідування, судового розгляду, провадження в суді апеляційної та касаційної інстанцій. Проте деякі етапи кримінально-процесуальної діяльності залишились без належної уваги. в першу чергу це стосується виконання вироку, яка в цьому контексті розглядалася лише фрагментарно.

реалізація захисної діяльності при виконанні вироку здійснюється в різних формах, сутність яких виявляється у повноваженнях адвоката. чинний кПк України не містить належного правового регулювання таких повноважень не лише при виконанні вироку, а й в інших стадіях кримінального провадження. так, частина 4 ст. 46 кПк закріплює, що «захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім

процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику». регулювання повноважень захисника у такий спосіб є недопустимим для кримінального процесу з таких міркувань. По-перше, у зазначеній нормі мова йде про захисника підозрюваного чи обвинуваченого; про засудженого, який так само має право користуватися послугами адвоката, навіть не згадується. По-друге, захисник є самостійним учасником кримінального провадження, і регулювати його права шляхом відсилання до статті закону, де закріплені права іншого повноправного учасника, є неправильним. цілком обґрунтованим в такій ситуації вважаємо підхід о.в. Гладішевої, яка зазначає, що об'єктивні відмінності у змісті та обсязі законних інтересів дозволяють вести мову про необхідність виділення індивідуального процесуального статусу кожного учасника кримінального провадження та напрацюванні індивідуальних засобів забезпечення їх прав та свобод. На її думку, процесуальний статус учасника кримінального судочинства повинен формуватися шляхом: надання необхідних і достатніх для захисту законних інтересів прав; наділення інших суб'єктів кореспондуючими правам обов'язками; встановлення відповідальності за невиконання обов'язків.

відповідні норми, що регулюють статус адвоката у кримінальному провадженні, в тому числі й у провадженні з виконання вироку, «розкидані» не лише по кПк України, а й містяться, наприклад, у статтях 20 і 21 Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність». тож, проаналізувавши положення ч. 4 ст. 46, ст. 42, ст.ст. 318-380, ст. 539 кПк, а також враховуючи вимоги Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність», до повноважень адвоката можна віднести:

- право надавати безоплатну правову допомогу;
- право мати побачення з засудженим без обмеження їх кількості та тривалості;
- брати участь у проведенні процесуальних дій за участю засудженого;
- застосовувати технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь;
- заявляти відводи;
- збирати і подавати суду докази, що підтверджують наявність обставин, які мають значення для правильного вирішення питань, що виникли у процесі виконання вироку та брати участь у дослідженні таких доказів;

- вимагати виклику і допиту осіб, показання яких можуть мати істотне значення для правильного вирішення судом питань, пов'язаних з виконанням вироку, ставити їм запитання;
- одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;
- ініціювати кримінально-процесуальну діяльність шляхом звернення до суду з клопотанням про вирішення питань, пов'язаних з виконанням вироку;
- оскаржувати в апеляційному порядку ухвалу, постановлену за наслідками розгляду.

крім того, адвокат зобов'язаний: використовувати засоби захисту, передбачені чинним законодавством України; перебувати для участі у проведенні процесуальних дій за участю засудженого; не розголошувати без згоди засудженого відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю в кримінальному провадженні; брати участь у судовому засіданні з розгляду клопотання про вирішення питань, пов'язаних з виконанням вироку.

як бачимо, процесуальний статус адвоката при виконанні вироку регулюється національним законодавством поверхнево і неповно. це створює значні перешкоди у користуванні засудженими гарантованим конституцією України та КПК України правом на захист та здійсненні ефективного захисту засуджених осіб адвокатом. тому законодавцю слід доповнити КПК України нормою і визначити права і обов'язки адвокатів при виконанні вироку відповідно до вимог конституції України, чинного законодавства, а також європейських та міжнародних стандартів захисту прав особи у кримінальному судочинстві.